

Angstige Eyck zwijgt lang over pikante prenten

'De geheime prenten van Charles Eyck'

Zo noemt Museum Land van Valkenburg de illustraties die Eyck maakte voor de eerste, in 1931 verschenen, druk van het scabreuze lange gedicht 'De Percessie van Scherpenheuvel'. Geheim omdat de kunstenaar lange tijd niet wilde toegeven dat hij ze had gemaakt. Het museum exposeert de prenten.

VALKENBURG
DOOR ADRI GORISSEN

In december 1930 stuurt kunstenaar Charles Eyck (1897-1983) een briefje aan de Maastrichtse drukker/uitgever Charles Nypels (1895-1952), die van plan is voor het eerst een echt boek te maken van *De Percessie van Scherpenheuvel*. Een lang gedicht waarin auteur Theodoor Weustenraad (1805-1849) in Maastrichts dialect het reilen en zeilen in de katholieke kerk van zijn tijd hekelt en onverbloemd over seks schrijft. Eyck meldt Nypels dat hij een slecht geweten begint te krijgen en daarom een vervelende vraag heeft. „Doe me het plezier en vernietig alle illustraties voor ... 'van Maastricht naar Scherpenheuvel' gemaakt. (...) Het is nu zoover met me gekomen, dat ik met tegenzin die uitgave tegemoet zie.” Die tegenzin is te begrijpen, want Eyck staat in 1930 nog aan het begin van zijn kunstenaarschap en krijgt zijn eerste kerkelijke opdrachten. Het geld dat hij ermee verdient kan hij goed gebruiken, dus wil hij zijn geestelijke broodheren niet voor het hoofd stoten met vrijmoedige prenten in een publicatie die hen onwelgevallig zal zijn. De kunstenaar heeft echter pech: *De Percessie* is al naar de drukker voor een oplage van tweehonderd stuks.

Lichte zeden

Het is overigens nooit de bedoeling van Theodoor Weustenraad dat zijn werk wordt uitgebracht. Hij schrijft tussen 1840 en 1849 aan het gedicht, waarin hij gebeurtenissen op een bedevaart van Maastricht naar Scherpenheuvel belicht. De ik-persoon vertelt over de tocht, over wat geestelijken in de herbergen uitspoken en over hoe weinig deelnemers in de bedevaartplaats aankomen. Zelf brengt hij een genoeglijke nacht door met een dame van lichte zeden en bezoekt een hoogmis die nogal dramatisch verloopt. Allemaal mogelijkheden om de draak te steken met kerkelijke en wereldlijke hoogwaardigheidsbekleders, die allen bekende Maastrichtse namen hebben. Volgens Weustenraad-biograaf Lou Spronck moet de auteur veel plezier hebben gehad bij het schrijven van de versregels. De inhoud ervan komt overigens niet alleen uit diens fantasie, er gebeuren ook echt veel dingen die niet door de beugel kunnen tijdens de bedevaart. Reden om een reglement op te stellen, waarin maatregelen staan tegen 'dronkenschap, vrijagie, scheldwoorden' enzovoorts. Na de dood van Weustenraad circuleert de tekst van *De Percessie* in afschriftvorm door Maastricht. Het blijft echter een tekst die in het verborgene van hand tot hand gaat.

Spronck stelt dat het lezen ervan in die tijd wordt gezien als 'een zondig tijdverdrijf'. Alleen in bloemlezingen van Maastrichtse dialectliteratuur, zoals *Van Schelde tot Weichsel*, worden diverse keren enkele strofen opgenomen. Pas in 1931 komt het tot een eerste echte uitgave, ruim tachtig jaar na de dood van de auteur. De initiatiefnemers daartoe zijn rond 1925 de al genoemde drukker/uitgever Charles Nypels en zijn kunstzinnige vrienden die behoren tot de zogenaamde 'Bende van de Suisse' in Maastricht, onder wie schilder Henri Jonas, architect Alphonse Boosten en schrijver-journalist Mathias Kemp. Zij bewonderden het werk van Weustenraad en stelden vast dat er sinds diens dood maar weinig is veranderd bij het ter bedevaart gaan en sowieso in de katholieke kerk. Charles Eyck is maar

af en toe te gast bij de Bende, omdat hij zich door zijn doofheid in gezelschappen niet op zijn gemak voelt. Hij wordt benaderd door Charles Nypels en zegt toe de illustraties te maken.

Spijt

Eyck werkt aanvankelijk graag mee aan de uitgave. Er is een briefje van hem aan Nypels bewaard waarin hij meldt dat hij nieuwe 'prentjes' heeft vervaardigd voor *De Percessie* en de oude dus vervallen. Ook belooft hij er snel nog meer te sturen. Eind 1930 heeft hij daar grote spijt van, maar is het boek helaas al naar de drukker. In 1931 ligt *De Percessie van Scherpenheuvel* - zij het in beperkte oplage - in de winkel. Gelukkig voor de kunstenaar wordt daarin gemeld dat de 27 illustraties zijn gemaakt door een zekere L.S. Daardoor kan hij decennialang volhouden dat hij niet de maker ervan is. En blijven de opdrachten voor muurschilderingen, glas-in-loodramen, beelden en kruiswegstaties in kerken, kapellen en kloosters ook binnenkomen. Echt openlijk erkent hij pas in december 1974 dat hij de maker van de prenten is. George Nypels, de broer van Charles, stuurt hem dan een kopie van zijn eigen briefje van eind 1930, waarin hij vraagt om vernietiging van de illustraties. Eyck laat dan weten het briefje als verraad aan Charles Nypels te zien.

Het complete verhaal over de eerste uitgave van *De Percessie van Scherpenheuvel* komt uiteindelijk in 2009 naar boven als een publiekseditie van Lou Sproncks proefschrift *Theodoor Weustenraad (1805-1849) en de 'Percessie van Scherpenheuvel'* verschijnt. Hij weet te melden dat Eyck pogingen doet om overgebleven exemplaren van het boek op te kopen. De kunstenaar verwerft er zeker dertig in het antiquariaat van Mathias Kemp en verbrandt ze vervolgens. Voor losse exemplaren wil hij 25 gulden per stuk betalen. Mede door Eycks optreden is de uitgave van 1931 een object voor verzamelaars geworden.

Niet opgenomen

Spronck bezit overigens sinds december vorig jaar een 28ste, maar niet opgenomen, prent. Daarop is Christus aan het kruis te zien. Achterop staat door Nypels genoteerd dat ze van Eyck is en om bijzondere redenen niet in het boek staat. Die redenen zijn volgens Spronck dat ze qua sfeer niet past in de uitgave en dat te duidelijk is dat ze door Eyck is vervaardigd. Blijkbaar heeft de uitgever toch nog wat voor de bange Eyck kunnen doen.

In Museum Land van Valkenburg is gistermiddag de expositie 'De geheime prenten van Charles Eyck' geopend. Ze is te bezoeken tot en met 5 november.

“Doe me het plezier en vernietig alle illustraties voor 'van Maastricht naar Scherpenheuvel' gemaakt.”

Charles Eyck